

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VASTAUS LAUSUNTOPYYNTÖÖN

Lausunnossa vastataan Valtionvarainministeriön pyyntöön kommentoida aihetta ”Digitaalisen henkilöllisyyden kehitys”. Dokumentissa on kuvailtu valikoidusti niitä käyttötapauksia, joissa henkilöllisyys tulee todentaa kaupan alalla. Lisäksi nostetaan esiin seikkoja, joita digitaalisen henkilöllisyyden kehityksessä tulisi ottaa huomioon ennen muutosten toteutusta. Lausunto ei arvioi lainsäädännöllisiä elementtejä, vaan keskittyy analysoimaan kuvattuja muutoksia kaupankäynnin ja päivittäisen asioinnin näkökulmasta.

Nykytilakuvaus

Henkilöllisyys ja sen todentaminen on tärkeä osa useita K-ryhmän ydinprosesseja. Henkilöllisyys ja esimerkiksi ikä todennetaan kauppa-asioinnissa tiettyjä tuotteita (esim. alkoholi) tai palveluita (esim. auton vuokraus) myytäessä.

Henkilöllisyyden tarkistusta ja henkilön yksilöintiä tehdään tällä hetkellä kivijalka-asioinnin lisäksi useissa digitaalisen ostopolun vaiheissa luottamusverkostoa ja tunnistusvälityspalveluita hyödyntäen. Luottamusverkosto ja sen tarjoamat tunnistusvälityspalvelut ovat olennainen osa verkko-ostosten maksuprosesseja. Lisäksi vahvaa sähköistä tunnistusta ja sen mahdollistamaa Väestötietojärjestelmäkyselyä hyödynnetään Plussa-asiakasohjelman prosesseissa lainsäädännön mukaisesti.

K-ryhmän digitaalisissa palveluissa on vahvan sähköisen tunnistamisen lisäksi käytössä laajasti niin sanottu heikompi tunnistustapa, jota voi hyödyntää identiteetintarjoajan (Google, Apple, Facebook) tai sähköpostin ja salasanan avulla. Heikompi tunnistustapa toimii yleisten standardien mukaisesti ja mahdollistaa sen, että digitaaliset palvelut voivat ”muistaa” käyttäjän ja tarjota käyttäjälle tärkeää sisältöä esimerkiksi käyttäjän tallentamien asetusten pohjalta.

Nykyiset vahvan tunnistamisen mahdollisuudet ovat K-ryhmän näkökulmasta toimineet kohtuullisesti. Henkilöllisyyden todentamiseen käytössä olevat menetelmät (passi, henkilökortti, ajokortti, luottamusverkosto ja tunnistusvälityspalvelut) ovat yleisesti tunnettuja ja vakiintuneita.

Henkilöllisyyden tarkistamisen manuaalisuus ja fyysiset tunnisteet kuitenkin osaltaan estävät, tai ainakin hidastavat, kaupan prosessien automatisointia ja asiakaskokemuksen digitalisaatiota. Esimerkiksi suosiota kasvattaneet itsepalvelukassat eivät toimi varsinaisesti itsepalveluna silloin, jos asiakas haluaa ostaa tuotteita, joiden ostamiseen vaaditaan tietty ikä. Tällöin henkilökunnan tulee tarkistaa asiakkaan henkilöllisyys ja ikä esimerkiksi ajokortista, passista tai henkilökortista.

Edellä mainitun tapausesimerkin lisäksi maksamisen teknologiat ovat voimakkaassa murroksessa. Mobiilimaksaminen kasvattaa kivijalka-asioinnissa suosiotaan vauhdikkaasti, ja etenkin nuoremmat ikäryhmät haluaisivat käyttää mobiilisti toimivia maksutapoja (esim. Apple Pay, Google Pay). Asiakkaiden näkökulmasta mobiilimaksamisen suosiota ruokakaupassa kuitenkin rajaa se, että henkilöllisyystodistus tulee muistaa kantaa erikseen mukana, jos haluaa ostaa alkoholia, tupakkatuotteita tai ikärajailla merkityn pelin.

Arviomuistiossa kuvatun kehityksen soveltuvuus K-ryhmän tarpeisiin (valikoidut käyttötapaukset)

Henkilöllisyyden ja henkilön iän tarkistaminen kivijalka-asiointitilanteessa (ml. Itsepalvelukassat)

Arviomuistiossa esiteltiin tavoitetila, jossa henkilö saisi ensitunnistamisen jälkeen käyttöönsä digitaalisen henkilöllisyyden, jonka voisi lisätä mobiililompakkoon. Mobiililompakossa olevaa digitaalista henkilöllisyyttä voisi hyödyntää sekä kivijalka-asioinnissa että digitaalisissa palveluissa.

Muistiossa todettiin, että mobiililompakkojen toimintaan liittyvää lainsäädäntöä lisättäisiin digitaalisen henkilöllisyyden tulon myötä.

Jotta mobiililompakossa oleva henkilöllisyys loisi lisäarvoa Suomessa asuvien ihmisten arkeen, tulisi sitä voida hyödyntää automaattisesti ostotilanteessa. Käsittääksemme arviomuistio ei eritellyt, mitä vaatimuksia maksupäätteiden ja maksujärjestelmien kehittäjille ja tarjoajille mahdollisesti tulisi digitaalisen henkilöllisyyden myötä. Oletuksemme on, että digitaalinen henkilöllisyys ja sen hyödyntäminen mobiililompakkojen kautta vaatisi kehitystä maksupäätteiden ohjelmistoihin. K-

ryhmän näkemys onkin, että digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen selvitystyöhön tulisi ottaa vahvasti mukaan maksupäätteohjelmistojen, -laitteiden ja kassajärjestelmien valmistajat ja tarjoajat.

Automaattisen henkilöllisyyden tunnistamisen ja iän tarkistamisen lisäksi olisi toivottavaa, että digitaalinen henkilöllisyys sisältäisi edelleen henkilön kasvokuvan. Digitaalisen henkilöllisyystodenteen sisältöä ei käsittääksemme tarkemmin eritelty arviomuistiossa, joten siksi korostamme, että kaupankäynnin ja asioinnin sujuvuuden varmistamiseksi on tärkeää, että henkilökunta voi edelleen tarvittaessa verrata mobiililaitteessa olevan digitaalisen henkilöllisyystodenteen ja mobiililaitteen kantajan ulkonäön yhtenevyyttä.

K-ryhmän Plussa-jäsenyyden perustaminen ja käyttäjän yksilöinti

K-ryhmän asiakkaille suunnattu Plussa-jäsenyys perustetaan sähköisen vahvan tunnistamisen ja Väestötietojärjestelmäkyselyn palauttamien tietojen pohjalta. Mikäli ymmärsimme arviomuistion kuvausta oikein, uuden digitaalisen henkilöllisyyden myötä asiointipalvelut (esimerkiksi K-ryhmän digitaalinen palvelu) voisivat tulevaisuudessa hyödyntää uutta digitaalista henkilöllisyyttä joko osana luottamusverkostoa tai erillisenä sähköisen tunnistamisen tapana. K-ryhmän näkökulmasta olisi toivottavaa, että uusi digitaalisen henkilöllisyyden todentava palvelu tarjoaisi (henkilön suostumuksella) henkilöstä suoraan ydintietojen lisäksi esimerkiksi osoitetiedot. K-ryhmällä voisi olla tällaiselle tietosisällölle tarvetta silloin, kun on tarve yksilöidä käyttäjä eri järjestelmien välillä.

Lisäksi arviomuistiossa mainitaan, että asiointipalvelujen käyttöön voitaisiin tulevaisuudessa tarjota standardirajapinta, jonka kautta henkilöllisyyden voisi tarkistaa. Arviomuistiossa ei kuvailtu tämän rajapinnan tarjoamia tietosisältöjä tai vaatimuksia, joita rajapinnan käyttö asettaa, emmekä siksi kommentoi sitä erikseen.

Muita huomioita Valtiovarainministeriön Arviomuistiosta (VN/6802/2020)

K-ryhmän tarpeiden näkökulmasta on kannatettavaa, että sekä henkilötunnuksen uudistamisen että digitaalisen henkilöllisyyden hanke edistyvät. Uskomme, että toteutuessaan nämä hankkeet yhdessä voisivat virtaviivaistaa Suomessa asuvien arkea ja helpottaa digitaalista asiointia. Lisäksi on toivottavaa, että digitaalinen henkilöllisyys tehostaa kassa-asioinnin ja digitaalisen kaupankäynnin sekä palvelukehityksen prosesseja.

Kuten aikaisemmassa käyttötapauskuvauksessa on todettu, K-ryhmän digitaalisten palvelujen kehittämisen kannalta olisi toivottavaa, että uusi digitaalisen henkilöllisyyden palvelu tarjoaisi ydintietojen lisäksi muut henkilön yksilöintiin tarvittavat olennaiset tiedot henkilön luvalla (esim. henkilön virallinen osoite). Niin sanottu ”yhden luukun periaate” yksinkertaistaisi ja nopeuttaisi digitaalisten palvelujen kehittämistä ja asiointipalvelu voisi mahdollisesti luopua erillisistä Väestötietojärjestelmäkyselyistä.

K-ryhmänä suhtaudumme positiivisesti valtion tuottamaan digitaalisen henkilöllisyyden hankkeeseen ja valtion tarjoamiin tietopalveluihin. Haluamme kuitenkin korostaa sitä, että kaupoissa käytettävät kassajärjestelmät ja maksupäätteet ovat toimintamme kannalta kriittisimmässä roolissa. Mikäli uuden digitaalisen henkilöllisyyden ja esimerkiksi iän tulisi olla varmistettavissa mobiililompakosta automaattisesti maksupäätteen avulla, on tunnistettava mahdollisimman pian, millaisia muutoksia maksuprosessissa käytettäviltä ohjelmistoilta ja laitteilta vaaditaan. Edellä mainittujen osa-alueiden kehittäminen on verrattain hidasta, koska järjestelmien toimintavarmuus tulee taata ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Toivomme, että tämä seikka otetaan huomioon hankkeen aikataulussa.

K-ryhmän, ja koko kaupan alan, näkökulmasta onkin ehdottoman tärkeää, että mahdollisen uuden digitaalisen henkilöllisyyden käyttöönottoon varataan riittävästi aikaa. Olisi toivottavaa, että maksuprosessiin mahdollisesti tarvittavat muutokset määritellään tiiviisti yhteistyössä niitä valmistavien tahojen kanssa, eikä kehitystaakkaa synny maksulaitteita ja -ohjelmistoja käyttäville yrityksille. Lisäksi K-ryhmänä haluamme korostaa sitä, että muutosten läpivienti henkilöstölle on myös aikaa vievä prosessi.

Painotamme myös sitä, että on tärkeää, että valtion tarjoamat tietopalvelut (esimerkiksi standardirajapinta tai valtion kehittämä mobiililompakko) ovat toiminnaltaan vakaita, turvallisia ja toimintavarmuus erinomainen. Valtion tarjoamien tietopalvelujen hyödyntäjille on tärkeää selvittää ne tietoturvariskit, joita palvelujen käyttöön sisältyy ja kuvata tarkasti, miten riskeihin varaudutaan. Kun digitaalisen henkilöllisyyden hanketta edistetään, onkin tärkeää selvittää eri palvelutarjoajien ja osapuolten vastuut ja roolit.

Lopuksi nostamme K-ryhmänä esiin vielä sen, että digitaalisen henkilöllisyyden käyttöön vaikuttaa merkittävästi se, miten sujuvasti digitaalinen henkilöllisyys toimii yhdessä muiden asiointiin vaadittavien välineiden (esim. mobiililompakon maksukortti) kanssa. K-ryhmänä toivomme, että käyttäjät otetaan uudistuksen suunnittelussa vahvasti huomioon ja suunnitellaan käyttötapauksia, joissa henkilön tulee asioidessaan todentaa ikä tai esimerkiksi aselupa, kaupan kanta-asiakkuus ja lisäksi maksaa ostoksensa.

Vastauksemme saattaa sisältää virheellisiä käsityksiä Arviomuistiosta. Mikäli siis teksti kaipaa tarkennuksia, tai siitä halutaan keskustella lisää, voi tiedustelun lähettää osoitteeseen tietosuoja@kesko.fi.

Kuusimaa Kaija
Kesko Oyj